

آیا می دانید؟

اصغر تقی زاده شکيبا، عباس رمضانی

پاییز ۱۳۸۴

تقی زاده شکیا، اصغر، ۱۳۳۶ -

آیا می‌دانید؟ / اصغر تقی زاده شکیا، عباس رمضانی. - تهران: ایتا، ۱۳۸۴.

ISBN: 964-8104-53-0

۱۸۰ ص

فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

عنوان دیگر: آیا می‌دانید؟ مجموعه اطلاعات درباره‌ی کتاب، کتابخانه، کتابداری و اطلاع‌رسانی کتابت و چاپ و نشر.

کتابنامه: ص. ۱۷۸ - ۱۸۰؛ همچنین به صورت زیرنویس.

۱. کتابداری - مسائل متفرق. ۲. کتاب - مسائل متفرق. ۳. کتابخانه‌ها -

مسائل متفرق. ۴. اطلاع‌رسانی - مسائل متفرق. الف. رمضانی، عباس، ۱۳۳۹ -

ب. عنوان. ج. عنوان: آیا می‌دانید؟ مجموعه اطلاعات درباره‌ی کتاب، کتابخانه، کتابداری و اطلاع‌رسانی، کتابت و چاپ و نشر.

۲۰

۷۱۹ ت / ۶۶۶ Z

۱۸۹ - ۳۰ - ۸۴ م

کتابخانه ملی ایران

آیا می‌دانید؟

درباره‌ی کتاب، کتابخانه، کتابداری و اطلاع‌رسانی، کتابت، چاپ و نشر، مطالعه و

سخنان بزرگان و دانشمندان در رابطه با آن‌ها

به کوشش: اصغر تقی‌زاده شکیا، عباس رمضانی

محل نشر: تهران

ناشر: موسسه فرهنگی انتشاراتی ایتا

نوبت چاپ: اول

سال چاپ: ۱۳۸۴

شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه

حروفچینی: نوریسان

شابک: ۹۶۴-۸۱۰۴-۵۳-۰

مرکز پخش:

تهران: خیابان آیت‌الله طالقانی، نبش خیابان ایرانشهر جنوبی، ساختمان

آموزش و پرورش نظری و مهارتی، طبقه اول، دفتر برنامه‌ریزی امور فرهنگی

و مشاوره، تلفن: ۸۸۸۴۶۷۸۷-۸۸۸۴۹۰۷۰

فهرست

صفحه	عنوان مطالب
۷	مقدمه.....
۱۳	بخش اول: کتاب.....
۵۷	بخش دوم: کتابخانه.....
۹۱	بخش سوم: کتابداری و اطلاع رسانی.....
۱۱۳	بخش چهارم: کتابت، چاپ و نشر.....
۱۴۵	بخش پنجم: کتابخوانی، مطالعه.....
	بخش ششم: کتاب، کتابخانه، مطالعه، کتابداری و... در
۱۶۵	نگاه بزرگان، اندیشمندان.....
۱۷۸	منابع و مآخذ.....

❖ مقدمه

خداوند متعال به شأن و مقام عالم و متعلم عنایت خاصی مبذول داشته و آنان را از سایر طبقات ممتاز ساخته است. پروردگار عالم، علم و دانش را علت کلی و اساسی آفرینش همه‌ی پدیده‌های هستی، اعم از آسمان و زمین معرفی کرده است. همین نکته برای نشان دادن عظمت و ارزش علم، بهترین دلیل گویا و قاطع‌ترین گواه می‌باشد. وقتی خداوند متعال می‌خواهد چشم بصیرت انسان را در برابر این نکته و حقیقت باز کند و دل‌های خردمندان را در مقابل این واقعیت، آگاه و بیدار سازد در کتاب آسمانی خود می‌فرماید:

«خدایی که هفت آسمان را آفریده و زمین را همسان با آن خلق کرد تا فرمانش میان این دو پدیده‌ی شگفت فرود آید، هدف این است که از علم و بصیرت برخوردار گردید، بصیرتی که شما را به قدرت و توانایی همه‌گیر و گسترده خداوند رهنمون باشد.»^۱

خداوند متعال با نخستین نعمت خویش، یعنی

علم و بینش، بر آدم ابوالبشر منت نهاد. آنگاه که پروردگار جهان، آدم را آفرید و او را از بوته‌ی نیستی رهایی بخشید و لباس هستی بر قامت وی انداخت، بر او از آن جهت منت می‌گذارد که وجود او را با زیور علم بیار است. لذا در اولین سوره‌ای که بر پیامبرش حضرت محمد صلی الله علیه و آله فرو فرستاد ارزش نعمت علم و دانش را بازگو فرمود و بر تمام افراد بشر چنین منت گذارده که در میان همه‌ی پدیده‌های هستی، وجود آنان را با علم و دانش مشخص و ممتاز ساخته است، آنجا که می‌فرماید:

«ای پیامبر، به نام پروردگار خواندن را آغاز کن، پروردگاری که آفریننده است. انسان را از خون بسته و لخته شده آفرید. بخوان ای پیامبر، و پروردگار تو کرامتش نامحدود است از آن جهت که با خامه و قلم، بشریت را با علم و دانش آشنا و مأنوس ساخت»^۲.

همچنین خداوند متعال دانشمندان را برتر و والاتر از افراد دیگر جامعه‌ی انسانی معرفی فرموده و آنان را در تارک تمام طبقات مردم قرار داده و امتیاز و ویژگی آنان را نسبت به سایر افراد چنین بازگو می‌کند:

«آیا آنانکه با سلاح علم مجهزند و افرادی که با جهل و نادانی دست به گریبانند با هم برابرند [آیا می‌توان این دو دسته را در یک رده قرار داد و با یک دید به آنان

نگریست]، صرفاً اندیشمندانند که تفاوت عظیم و بعد مسافت معنوی این دو گروه را درک می‌کنند و امتیاز میان آنان را باز می‌یابند.^۳

آری خداوند متعال در خلال آیات قرآنی، سلسله واژه‌های پر معنی را در نقطه‌ی مقابل واژه‌های دیگر قرار داده است تا از این رهگذر اوصاف و مزایای گویایی را درباره‌ی دانشمندان متذکر گردد. چنانکه با به کار بردن لغات دیگر، اوصاف و احوال گروه بی بهره از علم را به گونه‌ای بیان می‌کند که بیانگر وضع اسف آور و شرایط دردناک زندگی آنان می‌باشد.

[برای نشان دادن امتیاز این دو گروه از کلمه‌ی «خبیث» برای نادان و کلمه‌ی «طیب» برای دانا در قرآن استفاده شده است و از خردمندان داوری می‌خواهد که آیا میان این دو عنصر آلوده و پاکیزه تفاوتی وجود ندارد؟]

لذا می‌فرماید:

«بگو پیامبر: عنصر پلید و آلوده با عنصر نظیف و پاکیزه برابر نیست.»^۴

در این آیه، پلید نقطه‌ی مقابل پاکیزه قرار گرفته است. چنانکه در آیه‌ای دیگر کور در برابر بینا، تاریکی در برابر روشنایی، حرارت آزار دهنده در برابر سایه‌ی

آرام بخش^۵ و دوزخ در نقطه‌ی مقابل بهشت قرار دارد. اگر کمی ژرف بنگریم و تفسیر این آیات را بررسی کنیم، می‌بینیم که مقصود مفاهیم واژه‌های بصیر، نور، ظل و جنت، علم و دانش و دانشمند است. چنانکه مفهوم کلمات اعمی، ظلمات، حرور و نار، عبارت از جهل و نادانی و نادان می‌باشد.

بدین ترتیب مقام و منزلت، علم و عالم، دانایی و نادانی و ارزش فهم و درک و معرفت نسبت به ذات اقدس حق تعالی و رمز و راز جهان هستی روشن گردید و این ارزشها در وجود انسان متجلی نمی‌شود، مگر با خواندن و مطالعه در آفاق و انفس و محصولات فکری عالمان و اندیشمندان پاک سیرت و ژرف نگر که اساس پیشرفت و توسعه یافتگی انسانی است.

اثری که تقدیم شما مخاطب گرامی، زن و مرد آگاه، خواهر و برادر پاک اندیش و خانواده‌ی گرم و صمیمی و علاقه‌مند به رشد و بالندگی کشور عزیزمان (که از سابقه‌ی بسیار کهن در توسعه‌ی علم و دانش در همه‌ی عرصه‌ها برخوردار است)، می‌گردد به بهانه‌ی برگزاری سیزدهمین دوره‌ی هفته‌ی کتاب جمهوری اسلامی ایران فراهم شده است تا به واسطه‌ی آن انگیزه‌هایی در همه‌ی اقشار جامعه نسبت به مقوله‌ی خواندن، مطالعه و انس و آشتی با کتاب، کتابخانه ایجاد

شود، کتاب و مطالعه‌ی آن وارد زندگی روزمره‌ی ما شود، وضع اسف بار سرانه‌ی مطالعه که در کشور ما در وضع مطلوبی نیست بهبود پیدا کند و جایگاه رفیع تولید علم و هنر که در میان ایرانیان زمین شهرت جهانی دارد بار دیگر احیا شود و عزت و عظمت ایران و ایرانی و مسلمانان سرفراز، حفظ شود.

بنابراین ضمن عرض تبریک این هفته مبارک به ویژه «روز کتاب و دانش آموز» و گرمی داشت مقام علم و دانش، عالمان، اندیشمندان، صاحبان فضیلت و تولید کنندگان علم و دانایی، مطالعه این مجموعه را به شما هموطن و مخاطب آگاه و ارجمند توصیه می‌نمایم.

اصغر تقی‌زاده شکیبا، عباس رضانی

پاییز ۱۳۸۴